



ΤΑΚΤΙΚΟ ΒΑΡΟΜΕΤΡΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ

Παρατηρητήριο Θεμάτων
Αναπηρίας – Ε.Σ.Α.μεΑ.

Σύνοψη αποτελεσμάτων και βασικά συμπεράσματα 1ου κύματος

Επιστημονική ομάδα

Φανή Προβή

Επιστημονική Υπεύθυνη Παρατηρητηρίου
Θεμάτων Αναπηρίας

Δρ. Αντωνία Παυλή

Κύρια Ερευνήτρια
Παρατηρητηρίου Θεμάτων Αναπηρίας

Νεκταρία Αποστολάκη

Υπεύθυνη Έργου
Παρατηρητηρίου Θεμάτων Αναπηρίας



Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης



Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το «Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας» της ΕΣΑμεΑ, αποτελεί έναν αναγνωρισμένο και ολοκληρωμένο επιστημονικό μηχανισμό παρακολούθησης των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία, χρόνιες ή/και σπάνιες παθήσεις στην Ελλάδα. Η επιστημονική του δραστηριότητα, περιλαμβάνει ένα σύνολο ερευνητικών ενεργειών και αλληλένδετων δράσεων, με στόχο τη συνεχή καταγραφή και αξιολόγηση των πολιτικών για την αναπηρία, καθώς και την αξιόπιστη, σε βάθος αποτύπωση των συνθηκών και πλαισίων διαβίωσης των ατόμων με αναπηρία, χρόνιες ή/και σπάνιες παθήσεις.

Κεντρικός σκοπός του Παρατηρητηρίου είναι αφενός να ενδυναμώσει το αναπηρικό κίνημα και τα ίδια τα άτομα με αναπηρία ως προς την διεκδίκηση και άσκηση των δικαιωμάτων τους, αφετέρου να συνδράμει στο επίπεδο του σχεδιασμού τεκμηριωμένων και αποτελεσματικών πολιτικών για την αναπηρία. Με στόχο την ευρεία διάχυση της γνώσης και την ευαισθητοποίηση-κινητοποίηση όλων των εμπλεκόμενων, οι εκροές του Παρατηρητηρίου Θεμάτων Αναπηρίας είναι τακτικές και ποικίλες, περιλαμβάνοντας, μεταξύ άλλων, *Ετήσιες Εκθέσεις για την Αναπηρία, Θεματικές Εκθέσεις, Δελτία Στατιστικής Πληροφόρησης, Κείμενα Πολιτικής κ.ά.*

Από το 2024, έχοντας ήδη συσσωρεύσει σημαντική τεχνογνωσία σε ζητήματα μεθοδολογίας και έρευνας στα ζητήματα της αναπηρίας, το Παρατηρητήριο ξεκίνησε να διενεργεί τις δικές του πρωτογενείς έρευνες. Βασικός στόχος αυτής της πρωτοβουλίας είναι η συστηματική παραγωγή δεδομένων παρακολούθησης των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία, χρόνιες ή/και σπάνιες παθήσεις στη χώρα, δεδομένων που έρχονται να εμπλουτίσουν τα εθνικά στατιστικά στοιχεία, καλύπτοντας διαγνωσμένα ελλείμματα των υφιστάμενων κοινωνικών στατιστικών σε κρίσιμα πεδία πολιτικής για την αναπηρία.

Για τον σκοπό αυτό το Παρατηρητήριο αναπτύσσει και εφαρμόζει σύγχρονα, συμπεριληπτικά και προσβάσιμα μεθοδολογικά εργαλεία και τεχνικές, λαμβάνοντας υπόψη τα χαρακτηριστικά και τις ανάγκες των ατόμων με αναπηρία, με στόχο την παραγωγή αξιόπιστων και χρήσιμων δεδομένων. Βασικός κορμός της πρωτογενούς ερευνητικής δραστηριότητας είναι τα «Βαρόμετρα» του Παρατηρητηρίου, τα οποία εναλλάσσονται ετησίως, και διακρίνονται σε δύο κατηγορίες:

- **Ειδικά Βαρόμετρα**, τα οποία έχουν μονοθεματικό, ad hoc χαρακτήρα και διερευνούν σε βάθος ένα πεδίο ενδιαφέροντος (όπως η Έρευνα για την Πρόσβαση στην Υγεία, 2024),¹
- **Τακτικό Βαρόμετρο Δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία, χρόνιες ή/και σπάνιες παθήσεις**, μια επαναλαμβανόμενη, ανά διετία, ποσοτική έρευνα που έχει σκοπό να παρακολουθεί και να αξιολογεί διαχρονικά, τις γενικές εξελίξεις και τάσεις στα βασικά πεδία των θεμελιωδών δικαιωμάτων.

Φέτος, έχουμε τη χαρά να εγκαινιάζουμε το **Τακτικό Βαρόμετρο Δικαιωμάτων** του Παρατηρητηρίου, δημοσιεύοντας τα αποτελέσματα του πρώτου κύματος της έρευνας.

¹ Η έρευνα του Παρατηρητηρίου Θεμάτων Αναπηρίας για την Πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία, χρόνιες ή/και σπάνιες παθήσεις στην Υγεία είναι διαθέσιμη στο: <https://paratiritirioanapirias.gr/storage/app/uploads/public/678/f8d/a67/678f8da67f462745507255.pdf>

Η ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗΣ

Η συλλογή των δεδομένων διήρκησε τέσσερις (4) εβδομάδες κατά το διάστημα 7/10/2025 έως 3/11/2025.

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΚΑΛΥΨΗ

Πανελλαδική.

ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η έρευνα έχει σκοπό να παρακολουθεί και να αξιολογεί σε διαχρονική βάση, τις γενικές εξελίξεις και τάσεις στα βασικά πεδία δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία, χρόνιες ή/και σπάνιες παθήσεις, υπό την οπτική των αντιλήψεων και των βιωμάτων τους. Το Τακτικό Βαρόμετρο, εστιάζει στα θεμελιώδη ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα, καθώς και στα εμπόδια που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία, χρόνιες ή/και σπάνιες παθήσεις στην καθημερινή τους διαβίωση.

ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ, ΔΕΙΓΜΑ ΚΑΙ ΔΕΙΓΜΑΤΟΛΗΨΙΑ

Ο πληθυσμός της έρευνας είναι τα άτομα με αναπηρία, χρόνιες ή/και σπάνιες παθήσεις ηλικίας 15 ετών και άνω. Η έρευνα υλοποιήθηκε με σκόπιμη δειγματοληψία και η κινητοποίηση των ομάδων στόχων βασίστηκε σε μια πολυδιάστατη μέθοδο στρατολόγησης. Συγκεκριμένα, έλαβαν χώρα: δημόσιες προσκλήσεις μέσω ενημερωτικής καμπάνιας σε μέσα μαζικής ενημέρωσης, αναρτήσεις στα κοινωνικά δίκτυα, αποστολή προσωπικών ηλεκτρονικών προσκλήσεων συμμετοχής μέσω emails στη βάση επαφών-ατόμων με αναπηρία, χρόνια ή/και σπάνια πάθηση της ΕΣΑμεΑ (close mode survey), κινητοποίηση των δευτεροβάθμιων οργανώσεων της ΕΣΑμεΑ για τη διακίνηση του ερωτηματολογίου σε τοπικό επίπεδο, καθώς και στις διαφορετικές κατηγορίες αναπηρίας/χρόνιων παθήσεων.

Με την υλοποίηση λογικού και ποιοτικού ελέγχου στα συγκεντρωθέντα ερωτηματολόγια (πλήρως ή μερικώς συμπληρωμένα ερωτηματολόγια: 4.810), στο τελικό δείγμα της έρευνας συμπεριλήφθηκαν 2.716 άτομα με αναπηρία, χρόνιες ή/και σπάνιες παθήσεις. Για τη στατιστική ανάλυση των δεδομένων εφαρμόστηκε συντελεστής στάθμισης με βάση την πληθυσμιακή κατανομή στις 13 περιφέρειες της χώρας. Το 73% του δείγματος είναι οι ίδιοι άνθρωποι με αναπηρία ή/και χρόνια πάθηση ή/και σπάνια πάθηση και το 27% του δείγματος απαρτίζεται από γονείς/κηδεμόνες ή δικαστικούς συμπαραστάτες που εκπροσωπούν άτομα με αναπηρία, χρόνια ή/και σπάνια πάθηση 15 ετών και άνω με μεγάλη δυσκολία αυτόνομης συμμετοχής στην έρευνα.

ΤΕΧΝΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Η βασική τεχνική συλλογής των δεδομένων είναι η ηλεκτρονική αυτό-συμπλήρωση του ερωτηματολογίου. Παράλληλα, με στόχο τη μέγιστη δυνατή συμμετοχή ατόμων από όλες τις κατηγορίες αναπηρίας, χρονίων/σπανίων παθήσεων, ηλικιακών ομάδων και λοιπών κοινωνικοοικονομικών χαρακτηριστικών, προβλέφθηκε η ενναλακτική δυνατότητα συμμετοχής μέσω τηλεφωνικής συνέντευξης, καθώς και τηλεφωνικής υποστήριξης κατά την αυτό-συμπλήρωση, σε άτομα που εξέφρασαν δυσκολία ή ανησυχία σχετικά με τη διαδικασία της ηλεκτρονικής αυτό-συμπλήρωσης.

ΜΗΧΑΝΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η οργάνωση και διαχείριση της ερευνάς πραγματοποιήθηκε στην ηλεκτρονική πλατφόρμα διεξαγωγής ερευνών LimeSurvey που διατηρεί το Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας.

ΤΟ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Το ερωτηματολόγιο σχεδιάστηκε στο πλαίσιο της ερευνητικής και επιστημονικής δραστηριότητας του Παρατηρητηρίου Θεμάτων Αναπηρίας, σε συνάφεια με το Ολοκληρωμένο Σύστημα Δεικτών του Παρατηρητηρίου για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία ή/και χρόνιες και σπάνιες παθήσεις. Έγινε προσπάθεια να συμπεριληφθούν οι βασικές διαστάσεις που συνθέτουν τα θεμελιώδη ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα. Προκειμένου να μειωθεί το φόρτο απόκρισης των συμμετεχόντων, εξαιρέθηκε από το ερωτηματολόγιο της έρευνας η ενότητα που διερευνήθηκε στο Ειδικό Βαρόμετρο του 2024, που ήταν επικεντρωμένο στην θεματική της Υγείας. Οι θεματικοί άξονες που περιλαμβάνονται στο φετινό ερωτηματολόγιο του Τακτικού Βαρομέτρου είναι οι εξής: ενημέρωση και ευαισθητοποίηση, ισότητα και προστασία από τις διακρίσεις, συναλλαγές με δημοσιές υπηρεσίες, προσβασιμότητα & κινητικότητα, εργασία, βιοτικό επίπεδο και κοινωνική προστασία, ανεξάρτητη διαβίωση, ασφάλεια και δικαιοσύνη, κοινωνική και πολιτική ζωή.

ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Η έρευνα σχεδιάστηκε και υλοποιήθηκε με σεβασμό στα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα σύμφωνα με τις αρχές ηθικής και δεοντολογίας της επιστημονικής έρευνας. Το Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας τηρεί αυστηρές διαδικασίες για τη διασφάλιση του απορρήτου των προσωπικών δεδομένων και τη νόμιμη και ασφαλή χρήση και επεξεργασία των στοιχείων.

ΤΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΡΟΦΙΛ ΤΟΥ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ

Το δείγμα παρουσιάζει καλή κατανομή ανά κατηγορία αναπηρίας/πάθησης, φύλο, ηλικία και περιφέρεια διαμονής.

Ως προς την κύρια αναπηρία/πάθηση των συμμετεχόντων:

Η *κινητική αναπηρία* αποτελεί την πολυπληθέστερη κατηγορία αναπηρίας με 662 άτομα (24,4%). Η *νοητική, αναπτυξιακή ή γνωστική αναπηρία* αποτελεί τη δεύτερη πολυπληθέστερη ομάδα του δείγματος που αριθμεί 377 άτομα (13,9%). Με βάση τη συχνότητα αναφοράς, η *ψυχική αναπηρία* αποτελεί την τρίτη πολυπληθέστερη ομάδα του δείγματος με 245 συμμετέχοντες να τη δηλώνουν ως 'κύρια αναπηρία/πάθηση' (9%). Η κατηγορία ατόμων με *τύφλωση* συγκεντρώνει το 8,1% του δείγματος που ανέρχεται σε 219 άτομα. Τα *νευρολογικά νοσήματα* περιλαμβάνουν 171 άτομα (6,3%) και ακολουθούν τα *νεοπλασματικά νοσήματα* (164/6%), τα *ρευματικά νοσήματα* και *άλλα αυτοάνοσα νοσήματα* (137/5%), η *κώφωση ή βαρυκοΐα* (126/4,6%) και ο *σακχαρώδης διαβήτης* (111/4,1%). Έπονται σε συχνότητες τα *καρδιαγγειακά νοσήματα* (102/3,8%), οι *αιματολογικές παθήσεις* (92/3,4%) και οι *νεφρικές παθήσεις* (68/2,5%). Οι υπόλοιπες κατηγορίες αναπηρίας/χρόνιας πάθησης που συγκεντρώνουν μικρότερο αριθμό συμμετεχόντων είναι οι εξής: *παθήσεις του πεπτικού, σπάνιες παθήσεις, εγκεφαλική παράλυση, παθήσεις των αναπνευστικού, νευρομυϊκές παθήσεις (μυϊκή δυστροφία, συγγενείς μυοπάθειες κ.ά.)* και άλλες παθήσεις.

Η κατανομή των συμμετεχόντων/ουσών ως προς το φύλο είναι 53,5% άνδρες και 46,4% γυναίκες (Άλλο φύλο: 0,1%).

Το 93,7% των συμμετεχόντων/ουσών έχουν γεννηθεί στην Ελλάδα, το 3,1% σε άλλη χώρα εντός ΕΕ και το 3,1% σε άλλη χώρα εκτός ΕΕ. Ως προς την περιφέρεια διαμονής: Το 39,6% των ατόμων που συμμετείχαν στην έρευνα διαμένουν στην περιφέρεια Αττικής (1.075 άτομα) και το 14,7% στην Κεντρική Μακεδονία (400 άτομα). Το δείγμα παρουσιάζει καλή κατανομή και στις υπόλοιπες περιφέρειες, με μεγαλύτερες συχνότητες στην Πελοπόννησο που συγκεντρώνει το 6,1% του δείγματος (166 άτομα), στην Κρήτη, όπου διαμένει το 5,5% του δείγματος (150 άτομα), στην περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας (5,4% - 148 άτομα) και στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης με ποσοστό 5,4% στο σύνολο του δείγματος και 147 συμμετέχοντες. Η μικρότερη συχνότητα συμμετεχόντων προέρχεται από την περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, όπου συμπληρώθηκαν επιτυχώς 45 ερωτηματολόγια. Το 77% των συμμετεχόντων/ουσών διαμένει σε αστική περιοχή, το 13,5% σε ημιαστική και το 9,3% σε αγροτική περιοχή.

Η κατανομή του δείγματος ως προς τις ηλικίες είναι ως εξής:

Το 22% των συμμετεχόντων ανήκει στις ηλικιακές ομάδες 15-34 ετών, το 64,1% τοποθετείται ηλικιακά στο εύρος από 35 έως 64 ετών, ενώ, 65 ετών και άνω είναι το 14% των συμμετεχόντων. Συμπερασματικά, η πλειονότητα των ερωτώμενων ανήκει στις μεσαίες ηλικιακές ομάδες από 35 έως 64 ετών.

Ως προς την κύρια ασχολία τους κατά το διάστημα διεξαγωγής της έρευνας: Το 32,3% των ερωτώμενων είναι συνταξιούχοι, το 27,7% του δείγματος αποτελείται από εργαζόμενους-μισθωτούς και το 22,3% δηλώνουν άνεργοι. Το 5,3% των συμμετεχόντων/ουσών είναι φοιτητές/σπουδαστές/μαθητές και το 3,4% αποτελείται από αυτοαπασχολούμενους (με ή χωρίς προσωπικό).

Η πλειονότητα των συμμετεχόντων/ουσών στην έρευνα έχει ολοκληρώσει ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (35,8%), ενώ ποσοστό 22% των συμμετεχόντων/ουσών έχουν πτυχίο πανεπιστημίου. Το 12,3% του δείγματος έχουν ολοκληρώσει Κατώτερη δευτεροβάθμια (Γυμνάσιο, ΕΕΕΚ κ.ά.) και το 10% είναι απόφοιτοι δημοτικού.

ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ, ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ

- Τα τέσσερα (4) στα δέκα (10) άτομα με αναπηρία, χρόνια ή/και σπάνια πάθηση είναι λίγο ή καθόλου ενημερωμένα σχετικά με τα δικαιώματά τους λόγω της αναπηρίας/πάθησης.
- Μόνο το 18,2% των ατόμων με αναπηρία αναφέρουν την ψηφιακή πύλη amea.gov.gr ως πηγή ενημέρωσης για τα θέματα της αναπηρίας.
- Οι αναφορές σε υπηρεσίες του δήμου ή της περιφέρειας ή άλλες δημόσιες υπηρεσίες/αρχές (ΚΕΠ κ.ά.), ως πηγές ενημέρωσης για τα δικαιώματα, συγκεντρώνουν μονοψήφια ποσοστά.
- Πρώτη ως πηγή ενημέρωσης για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία αναφέρεται η ΕΣΑμεΑ με τους πέντε (5) στους δέκα (10) να την αναφέρουν, ενώ ακολουθούν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης (37,3%) και οι σύλλογοι/οργανώσεις ατόμων με αναπηρία/χρόνιων παθήσεων (35,8%).
- Αναφορικά με την προβολή των ζητημάτων της αναπηρίας στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης (ΜΜΕ), το μεγαλύτερο ποσοστό, δηλαδή το 33,4% του δείγματος, απάντησε ότι δεν έτυχε πρόσφατα να παρακολουθήσουν ή να ακούσουν κάποια εκπομπή ή να διαβάσουν κάποιο δημοσίευμα για τα άτομα με αναπηρία. Το ¼ των συμμετεχόντων απαντάνε ότι έτυχε να αντιληφθούν κάποια σχετική αναφορά στα μέσα ενημέρωσης την τελευταία βδομάδα.

- Ο ένας (1) στους δύο (2) αντιλαμβάνεται ότι τα τελευταία δύο (2) χρόνια έχουν γίνει μικρά βήματα σχετικά με τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία. Αρνητικότερες γνώμες σε σχέση με τις εξελίξεις στα ζητήματα της αναπηρίας τα τελευταία δύο χρόνια, εκφράζουν οι χαμηλότερες εισοδηματικές κατηγορίες, καθώς και οι κάτοικοι των νησιωτικών και των δύο μεγάλων μητροπολιτικών περιφερειών (Αττικής και Κεντρικής Μακεδονίας).
- Στο ερώτημα «Σε γενικές γραμμές, πως πιστεύετε ότι αντιμετωπίζονται τα άτομα αναπηρία από την ελληνική κοινωνία;», μόνο το 8% των ατόμων με αναπηρία/χρόνιες παθήσεις θεωρούν ότι η αναπηρία αντιμετωπίζεται ισότιμα στην ελληνική κοινωνία. Η επικρατέστερη απάντηση είναι πως η αναπηρία αντιμετωπίζεται με «στερεότυπα και προκατάληψη» (56,1%), ακολουθεί η απάντηση «με οίκτο λύπηση» (34%) και έπεται η «αμηχανία» (33,2%).
- Το ένα (1) στα δύο (2) άτομα με αναπηρία ή/και χρόνιες παθήσεις έχει αισθανθεί «πολλές» και «αρκετές φορές» άδικη μεταχείριση/διάκριση σε κάποιο τομέα της ζωής του, κατά τη διάρκεια των τελευταίων έξι (6) μηνών,
- Τα έξι (6) στα δέκα (10) άτομα με αναπηρία, χρόνιες ή/και σπάνιες παθήσεις θεωρούν ότι οι δημόσιοι υπάλληλοι φορέων και οργανισμών που σχετίζονται με την αναπηρία και την υγεία, όπως ΚΕΠΑ, ΕΟΠΥΥ, ΕΦΚΑ, ΟΠΕΚΑ κ.ά., δεν έχουν την απαραίτητη γνώση σε θέματα συμπεριφοράς και εξυπηρέτησης ατόμων με αναπηρία με βάση την αρχή της ισότητας.

ΠΡΟΣΒΑΣΙΜΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ

- Τα έξι (6) στα δέκα (10) άτομα με αναπηρία ή/και χρόνιες παθήσεις αντιμετωπίζουν «Πάντα/συχνά» ή «Μερικές φορές», εμπόδια προσβασιμότητας στις δημόσιες υπηρεσίες, στις δομές υγείας, καθώς και στους δημόσιους, κοινόχρηστους χώρους.
- Ειδικότερα, ως προς την εργασία, το 56% των μισθωτών ατόμων με αναπηρία/χρόνιες παθήσεις αντιμετωπίζει «πάντα/συχνά ή μερικές φορές» εμπόδια προσβασιμότητας στους χώρους εργασίας.
- Αναφορικά με τα εκπαιδευτικά περιβάλλοντα, το 66% των φοιτητών/σπουδαστών/μαθητών αντιμετωπίζουν «πάντα/συχνά ή μερικές φορές» εμπόδια προσβασιμότητας.
- Το 72% των ατόμων με αναπηρία που χρειάζεται υποστηρικτική τεχνολογία για να μπορεί να πλοηγηθεί στο διαδίκτυο, δεν την διαθέτει.
- Το 51% των ατόμων που έχουν ανάγκη βοηθημάτων κινητικότητας απαντάνε ότι δεν τα διαθέτουν.

- Το 63% όσων δηλώνουν ότι χρειάζονται αναπηρικό όχημα, δεν το διαθέτουν.

ΕΡΓΑΣΙΑ

- Το 82% των νέων 15-24 ετών και το 49,2% των ατόμων ηλικίας «25-34 ετών» δεν έχουν εργαστεί ποτέ.
- Στις ηλικίες 35 έως 54 ετών, μόνο το 44,3% του συνόλου των συμμετεχόντων με αναπηρία ή/και χρόνιες παθήσεις (ανεξαρτήτως σοβαρότητας της αναπηρίας) εργάζεται κατά το διάστημα αναφοράς.
- Μόνο το 33% όσων αναφέρουν σοβαρή αναπηρία είναι ενταγμένο στην εργασία.
- Από τα άτομα με αναπηρία, χρόνια ή/και σπάνια πάθηση που εργάζονται αυτό το διάστημα ή έχουν εργαστεί στο παρελθόν, οι τρεις (3) στους δέκα (10) έχουν κάνει χρήση θετικών μέτρων και προβλέψεων για την ένταξη ή την παραμονή τους στην εργασία.

ΒΙΟΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ

- Το 1/4 των ατόμων με αναπηρία/χρόνιες παθήσεις διαβιών σε νοικοκυριά με συνολικό μηνιαίο οικογενειακό εισόδημα -εκτός των προνοιακών ενισχύσεων και επιδομάτων- το οποίο κυμαίνεται σε επίπεδα έως 600 ευρώ.
- Το 75% των ατόμων με αναπηρία (με μέτριους ή σοβαρούς περιορισμούς δραστηριότητας) εκτιμάται ότι διαθέτει μηνιαίο διαθέσιμο ατομικό εισόδημα από 0 έως 675 ευρώ το μήνα, ενώ τα 3/4 των ατόμων με σοβαρούς περιορισμούς/σοβαρή αναπηρία εκτιμήθηκε ότι τοποθετούνται σε ατομικά εισοδήματα από 0 έως 600 ευρώ μηνιαίως.
- Το 50% των ατόμων με αναπηρία (με μέτριους ή σοβαρούς περιορισμούς δραστηριότητας) διαθέτει μηνιαίο ατομικό εισόδημα έως 385 ευρώ.
- Το 25% των ατόμων με αναπηρία (με μέτριους ή σοβαρούς περιορισμούς δραστηριότητας) εκτιμάται ότι έχει μηνιαίο διαθέσιμο ατομικό εισόδημα από 0 έως 230 ευρώ.
- Το ένα (1) στα δύο (2) άτομα με αναπηρία ή/και χρόνια πάθηση (48,6%), αντιμετωπίζει μεγάλη ή/και ακραία (πλήρης αδυναμία) δυσκολία κάλυψης των βασικών εξόδων στέγασης. Μόνο το 13,4% του δείγματος δεν αντιμετώπισε καμία δυσκολία στην κάλυψη των δαπανών στέγασης.
- Η συντριπτική πλειονότητα των ατόμων με αναπηρία δεν έχει την οικονομική δυνατότητα να ανταπεξέλθει σε εξειδικευμένες ανάγκες που σχετίζονται με την αναπηρία, χρόνια ή/και σπάνια πάθηση, όπως εξειδικευμένες υπηρεσίες φροντίδας, αποκατάστασης ή εκπαίδευσης, αγορά φαρμάκων και αγορά

τεχνικών βοηθημάτων. Μόνο το 9,5% των συμμετεχόντων απάντησαν ότι έχουνε πλήρως τη δυνατότητα να ανταπεξέλθουν στο πρόσθετο κόστος διαβίωσης λόγω αναπηρίας/χρόνιας πάθησης.

- Τα τέσσερα (4) στα δέκα (10) άτομα με αναπηρία, χρόνιες ή/και σπάνιες παθήσεις (ανεξάρτητα από τη σοβαρότητά της) επωμίζονται πρόσθετο κόστος διαβίωσης ανώτερο των 300 ευρώ ανά μήνα, προκειμένου να καλύψουν τις εξειδικευμένες ανάγκες της υγείας τους, ενώ το 1/5 των ατόμων με αναπηρία/χρόνιες παθήσεις αντιμετωπίζουν δαπάνες που υπερβαίνουν τα 500 ευρώ τον μήνα.
- Αναμενόμενα, η σοβαρότητα της αναπηρίας/πάθησης συνδέεται ευθέως με το πρόσθετο κόστος διαβίωσης. Το 1/3 (33%) των ατόμων που αντιμετωπίζουν σοβαρούς περιορισμούς ή δυσκολίες σε συνήθειες καθημερινές δραστηριότητες λόγω της υγείας τους, επωμίζονται πρόσθετο κόστος διαβίωσης ανώτερο των 500 ευρώ των μήνα και περισσότεροι από τους μισούς (52,1%) επωμίζονται κόστος άνω των 300 ευρώ τον μήνα.
- Τα τέσσερα (4) στα δέκα (10) άτομα με αναπηρία, χρόνιες ή/και σπάνιες παθήσεις και με καθαρό οικογενειακό εισόδημα έως 230 ευρώ μηνιαίως, αντιμετωπίζουν πρόσθετο κόστος διαβίωσης λόγω αναπηρίας/χρόνιας πάθησης από 300 ευρώ τον μήνα και άνω, ενώ το 1/4 αυτής της εισοδηματικής κατηγορίας αντιμετωπίζει έξοδα για εξειδικευμένες ανάγκες που υπερβαίνουν τα 500 ευρώ το μήνα. Το 1/5 των ατόμων με οικογενειακό εισόδημα που κυμαίνεται από 231 έως 500 ευρώ δαπανά τουλάχιστον 500 ευρώ το μήνα για τις ανάγκες της αναπηρίας ή της υγείας του μέλους με αναπηρία/χρόνια πάθηση και σχεδόν το 30% αυτής της εισοδηματικής κατηγορίας δαπανά ποσό 300 ευρώ και άνω.

ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΔΙΑΒΙΩΣΗ

- Αναφορικά με τις ανάγκες υποστήριξης στην καθημερινή τους διαβίωση: Τα τέσσερα (4) στα δέκα (10) άτομα με αναπηρία (40,4%) αντιμετωπίζουν «μεγάλη δυσκολία» ή «δεν μπορούν καθόλου» να ολοκληρώσουν καθημερινές ή συνήθειες δραστηριότητες χωρίς να λάβουν υποστήριξη ή βοήθεια από άλλο άτομο. Κάποια ή μικρή δυσκολία αντιμετωπίζει το 42,2% του δείγματος.
- Τα οχτώ (8) στα δέκα (10) άτομα με αναπηρία ή/και χρόνια πάθηση που αντιμετωπίζουν ανάγκες υποστήριξης σε καθημερινές δραστηριότητες, βασίζονται στην βοήθεια του οικογενειακού ή του φιλικού/κοινωνικού περιβάλλοντος, προκειμένου να καλύψουν τις καθημερινές τους ανάγκες, χωρίς να λαμβάνουν κάποια επαγγελματική φροντίδα ή υποστήριξη.
- Μόνο το 3,3% του δείγματος, δηλαδή 9ο άτομα, βρέθηκε ότι κάνουν χρήση της υπηρεσίας του «Προσωπικού Βοηθού για άτομα με αναπηρία». Οι

τέσσερις (4) στους δέκα (10) εκφράζουν απόλυτη ικανοποίηση ως προς τη συχνότητα και τον τρόπο υποστήριξης που λαμβάνουν από την υπηρεσία, και οι πέντε (5) στους δέκα (10) δηλώνουν «σε κάποιο βαθμό αλλά όχι απόλυτα ικανοποιημένοι». Ο ένας (1) στους δέκα (10) είναι σε «μικρό βαθμό» ή και «καθόλου» ικανοποιημένος.

ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ

- Τα επτά (7) στα δέκα (10) άτομα με αναπηρία ή/και χρόνιες παθήσεις θεωρούν ότι δεν απολαμβάνουν την αποτελεσματική προστασία των νόμων και της δικαιοσύνης, σε περιπτώσεις που έρχονται αντιμέτωπα με παραβιάσεις των δικαιωμάτων τους.
- Τα τέσσερα (4) στα δέκα (10) άτομα με αναπηρία αναφέρουν ότι κατά τα τελευταία τρία (3) χρόνια έχουν βιώσει κάποιας μορφής βία ή παρενόχληση (σωματική, ψυχολογική, σεξουαλική ή άλλης μορφής).
- Ποσοστό 4% του δείγματος κάνει αναφορά σε βιώματα σωματικής ή σεξουαλικής βίας, ενώ ποσοστό της τάξεως του 25% αναφέρει ότι έχει αντιμετώπισει ψυχολογική/συναισθηματική βία.
- Το 30% των θυμάτων βίας, αναφέρουν ότι η βία που έχουν δεχθεί, προήλθε από συγγενικά πρόσωπα ή πρόσωπα του κοινωνικού περιβάλλοντος, το 20,5% από το εργασιακό περιβάλλον, το 10,6% από προσωπικό δομών υγείας ή αποκατάστασης.
- Το 1/4 των ατόμων με αναπηρία που έχουν δεχθεί σωματική, σεξουαλική, ψυχολογική ή άλλη μορφής βία/παρενόχληση, δεν το έχουν αναφέρει σε κανέναν, ούτε έχουν καταγγείλει το περιστατικό στους αρμόδιους φορείς. Το 45% το έχουν αναφέρει σε μέλος της οικογένειάς τους, το 28,3% σε φίλο/η, και μόνο το 12,8% έχουν απευθυνθεί στην αστυνομία.
- Στις περιπτώσεις που αναφέρονται βιώματα σωματικής ή σεξουαλικής βίας η απεύθυνση στην αστυνομία ανέρχεται στο 1/3 των θυμάτων.
- Το 11,4% του δείγματος (306 άτομα) απάντησε ότι κατά τα τελευταία δύο (2) χρόνια αντιμετώπισαν κάποια κατάσταση έκτακτης ανάγκης όπως πλημμύρα, σεισμό, ή πυρκαγιά. Τα 3/4 αυτών των ατόμων, δεν έλαβαν έγκαιρα βοήθεια και υποστήριξη από τους αρμόδιους φορείς, ανάλογα με τις ανάγκες που απορρέουν από την αναπηρία ή την κατάσταση της υγείας τους.

ΒΑΣΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η γνώση και η ενημέρωση των πολιτών αναφορικά με τα κατοχυρωμένα δικαιώματά τους και τα υφιστάμενα μέτρα και ρυθμίσεις που προάγουν την ισότιμη συμμετοχή τους στην κοινωνία, αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση για την εύρυθμη και αποτελεσματική λειτουργία ενός κράτους δικαίου.

Ένα από τα πρώτα σημαντικά ευρήματα της έρευνας, είναι **η περιορισμένη ενημέρωση των πολιτών σχετικά με τα δικαιώματά τους** ως άτομα με αναπηρία, χρόνιες ή/και σπάνιες παθήσεις, με τέσσερις (4) στους δέκα (10) να δηλώνουν καθόλου ή λίγο ενημερωμένοι. Η **ενημέρωση** αυτή, στο βαθμό που υπάρχει, επαφίεται όχι στους αρμόδιους κρατικούς φορείς, αλλά κυρίως **προέρχεται από το ίδιο το αναπηρικό κίνημα**, την ΕΣΑμεΑ, τις οργανώσεις και τους συλλόγους των ατόμων με αναπηρία, χρονιές ή/και σπάνιες παθήσεις και τα κοινωνικά δίκτυα. Σε αυτό το πλαίσιο, αξιολογείται τουλάχιστον θετικά, το σημαντικό ποσοστό των ερωτώμενων που αναφέρει ότι αντιλήφθηκε πρόσφατα κάποια αναφορά στα ΜΜΕ σχετικά με τα άτομα με αναπηρία, καθώς μέχρι πολύ πρόσφατα, τα ζητήματα της αναπηρίας παρέμεναν εντελώς «αόρατα».

Μια σειρά παραμέτρων που εξετάστηκαν και σχετίζονται με την ισότιμη μεταχείριση των ατόμων με αναπηρία, την προστασία τους από τις διακρίσεις, την πρόσβαση τους στη δικαιοσύνη, την ασφάλεια και την πολιτική προστασία, υποδεικνύουν **σοβαρές θεσμικές ανεπάρκειες**.

Η πλειοψηφική αίσθηση των ατόμων με αναπηρία, χρόνιες ή/και σπάνιες παθήσεις ότι αντιμετωπίζουν συστηματικά **διακρίσεις σε όλα τα πεδία της κοινωνικής ζωής**, στις συνδιαλλαγές με τις δημόσιες υπηρεσίες, στην πρόσβαση στο δομημένο περιβάλλον, στις υποδομές και υπηρεσίες υγείας, σε συνδυασμό με τη **διάχυτη έλλειψη εμπιστοσύνης στη δικαιοσύνη**, αποτελούν ιδιαίτερα ανησυχητικά ευρήματα. Σε αυτό το πλαίσιο, αξίζει να σταθούμε στην καταφανή αναποτελεσματικότητα κρίσιμων θεσμών αναφορικά με την **προστασία της ασφάλειας** των ατόμων με αναπηρία/χρόνιες παθήσεις. Μεγάλη ανησυχία προκαλεί το πολύ μικρό τμήμα των ατόμων, που αναφέρουν ότι έχουν δεχθεί σωματική ή σεξουαλική βία/παρενόχληση και ωστόσο δεν απευθύνθηκαν στην αστυνομία. Μόνο **τα τρία (3) στα δέκα (10) θύματα σωματικής/σεξουαλικής βίας δηλώνουν ότι κατήγγειλαν στην αστυνομία το περιστατικό**. Ταυτόχρονα, σοκαριστικά είναι και τα στοιχεία που αφορούν στην πολιτική προστασία, αφού οι **τρεις (3) στους τέσσερις (4) που αντιμετώπισαν καταστάσεις κρίσεις** την τελευταία διετία (πλημμύρες, πυρκαγιές, σεισμούς

κ.λπ), **έμειναν αβοήθητοι**, χωρίς να λάβουν έγκαιρα κάποια βοήθεια και υποστήριξη από αρμόδιους φορείς.

Τα ευρήματα αυτά καταδεικνύουν μια **σοβαρή αποτυχία της ελληνικής πολιτείας** να ανταποκριθεί στα **στοιχειώδη καθήκοντά** της απέναντι στους πολίτες, και δη στους πιο ευάλωτους, ακόμη και μέσα στο νεοφιλελεύθερο πλαίσιο του λεγόμενου «ελάχιστου κράτους». Αναδεικνύονται λοιπόν **βαθιά θεσμικά ελλείμματα και χρόνιες αδράνειες**, που αφήνουν τα πιο ευάλωτα μέλη της κοινωνίας εκτεθειμένα, όχι μόνο στον αποκλεισμό, αλλά και σε μια κατάσταση εκτεταμένης και καθημερινής ανασφάλειας.

Το κρίσιμο ερώτημα που προκύπτει από τα ευρήματα είναι το εξής: **Εάν το κράτος αποτυγχάνει στα στοιχειώδη, πώς θα ανταποκριθεί στα ουσιαστικά**; Πως μπορεί, δηλαδή, να διασφαλίσει ενός αξιοπρεπές επίπεδο διαβίωσης για όλους;

Εδώ τα στοιχεία είναι αποκαλυπτικά μιας **συνθήκης ακραίας αποστέρησης και περιθωριοποίησης** των ατόμων με αναπηρία ή/και χρόνιες παθήσεις.

Από τα ευρήματα αυτά, αξίζει να σταθούμε ιδιαίτερα στα εξής:

- Στον σοβαρό **εργασιακό αποκλεισμό** των ατόμων με αναπηρία/χρόνια πάθηση και ιδιαίτερα των νέων,
- στην **εξάρτηση** της μεγάλης πλειονότητας των ατόμων με ανάγκες υποστήριξης σε καθημερινές λειτουργίες από τη **βοήθεια του συγγενικού και κοινωνικού περιβάλλοντος**,
- στην ιδιαίτερα **μειοψηφική πρόσβαση σε εξειδικευμένες τεχνολογίες** και βοηθήματα κινητικότητας απαραίτητα για την αυτονομία ορισμένων κατηγοριών αναπηρίας, και ιδιαίτερα,
- στο υπέρογκο και δυσβάσταχτο, σε σχέση με τα διαθέσιμα εισοδήματά τους, **πρόσθετο κόστος διαβίωσης** που επωμίζονται τα άτομα με αναπηρία, χρόνιες ή/και σπάνιες παθήσεις προκειμένου να ανταπεξέλθουν στις ανάγκες της αναπηρίας ή της χρόνιας πάθησής τους.

Η σύγκριση του πρόσθετου κόστους διαβίωσης με το εκτιμώμενο εισόδημα, διαφωτίζει περαιτέρω το περσινό σοκαριστικό εύρημα του *Ειδικού μας Βαρόμετρου για την Πρόσβαση στην Υγεία*, σύμφωνα με το οποίο, οχτώ (8) στα δέκα (10) άτομα με αναπηρία/χρόνιες παθήσεις αναγκάζονται να μειώσουν δαπάνες που αφορούν βασικές ανάγκες διαβίωσης, όπως δαπάνες για τρόφιμα ή ρουχισμό, προκειμένου να καλύψουν τις ανελαστικές ανάγκες υγείας του.

Το πρώτο αυτό κύμα του Τακτικού Βαρόμετρου, έρχεται να επιβεβαιώσει και να τεκμηριώσει, την ήδη γνωστή στο αναπηρικό κίνημα ζοφερή πραγματικότητα, που αντιμετωπίζουν εκατοντάδες χιλιάδες άτομα με αναπηρία, χρόνιες ή/ και σπάνιες παθήσεις. Πραγματικότητα η οποία, έχει αναδειχθεί όλα τα προηγούμενα

χρόνια από την ΕΣΑμεΑ, και από τα προγενέστερα ευρήματα και δελτία του Παρατηρητηρίου Θεμάτων Αναπηρίας, στη βάση της δευτερογενούς επεξεργασίας των επίσημων στατιστικών δεδομένων της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής (ΕΛΣΤΑΤ) και της Eurostat.

Αξίζει να υπενθυμίσουμε εδώ τα ευρήματα του 2^{ου} Δελτίου Στατιστικής Πληροφόρησης για το 2025 «Το τετράπτυχο της περιθωριοποίησης των ατόμων με αναπηρία στην Ελλάδα: Φτώχεια, εργασιακός αποκλεισμός, ελλειμματική κοινωνική προστασία, υγεία από την τσέπη των νοικοκυριών».² Στο εν λόγω Δελτίο, είχαμε καταδείξει τον **πολυδιάστατο χαρακτήρα και την ακραία έκταση και επιμονή της φτώχειας** των ατόμων με αναπηρία/χρόνιες παθήσεις στη χώρα. Η αναποτελεσματικότητα των κοινωνικών μεταβιβάσεων, ο **νομιμοποιημένος αποκλεισμός από την εργασία**, με χαρακτηριστικό παράδειγμα την άδικη διακοπή των προνοιακών επιδομάτων σε περίπτωση εργασίας, καθώς και η **υπέρμετρη επιβάρυνση** των νοικοκυριών από το κόστος πρόσβασης σε **αγαθά και υπηρεσίες υγείας**, συνιστούν κρίσιμες διαστάσεις του προβλήματος.

Τα ευρήματα του φετινού Βαρόμετρου επιβεβαιώνονται ως προς την **αξιοπιστία** τους από τα διαθέσιμα στοιχεία της Eurostat. Σύμφωνα με τον δείκτη φτώχειας ή/και κοινωνικού αποκλεισμού (Atope, Eurostat), το 2024 ο ένας (1) στους δύο (2) πολίτες με αναπηρία στην Ελλάδα (16-64 ετών) ζούσε σε κίνδυνο φτώχειας ή/και αποκλεισμού, με τη χώρα να καταλαμβάνει τη δεύτερη χειρότερη θέση στην ΕΕ. Την πρώτη χειρότερη θέση στην ΕΕ έχει «κερδίσει» η χώρα, στον δείκτη «Ποσοστό ατόμων με αναπηρία και ληξιπρόθεσμες οφειλές», που ανήλθε το 2024 σε 44,5%, δηλαδή σε υπερτετραπλάσιο επίπεδο από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο (10,2%), καταγράφοντας μάλιστα αύξηση έξι μονάδων σε σχέση με το 2019.

Παρά λοιπόν τα **μικρά θετικά βήματα**, μεταξύ των οποίων είναι κυρίως, η **θεσμοθέτηση και πιλοτική εφαρμογή της υπηρεσίας του «Προσωπικού Βοηθού για άτομα με αναπηρία»**, της οποίας η καθολική επέκταση κρίνεται επιτακτική, το αίτημα για αξιοπρεπή διαβίωση και ισότιμη συμμετοχή φαντάζει ουτοπικό, αν το αντιπαραβάλλει κανείς με τη σημερινή ζοφερή πραγματικότητα. Στο πλαίσιο πολιτικών επιλογών που έχουν οδηγήσει στη **συρρίκνωση του κοινωνικού κράτους και των δημόσιων αγαθών**, οι πολιτικές για την αναπηρία παραμένουν **αποσπασματικές και ευκαιριακές**, στη βάση μιας

² Το 2^ο Δελτίου Στατιστικής Πληροφόρησης για το 2025 είναι διαθέσιμο στο: <https://paratiritirioanapirias.gr/storage/app/uploads/public/68d/a84/4ad/68da844adcofd469885636.docx>

στρεβλής στερεοτυπικής αντίληψης για τις ανάγκες και τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία, χρόνιες ή/και σπάνιες παθήσεις.

Η ΕΣΑμεΑ με το Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας, συνεχίζοντας και εμπλουτίζοντάς συνεχώς την σειρά των πρωτογενών ερευνών, **φιλοδοξεί να συμβάλλει** με τα σημαντικά αυτά ευρήματα στον σχεδιασμό και την υλοποίηση μιας αναγκαίας και **γενναίας κοινωνικής πολιτικής**, με στόχο: τη διασφάλιση ενός **αξιοπρεπούς επιπέδου διαβίωσης για όλους**, και ιδιαίτερα για τους πολίτες με αναπηρία, χρόνιες ή/και σπάνιες παθήσεις. Ωστόσο, τα σοβαρά ζητήματα, στα οποία ρίχνει φως το πρώτο κύμα του Τακτικού Βαρόμετρου, δεν αποτελούν απλώς απόρροια ελλειμμάτων τεχνογνωσίας ή ανεπαρκών πόρων. Απαιτούν, πρωτίστως, πολιτική βούληση για ρήξεις και βαθιές τομές. Η αντιμετώπιση αυτής της πολυδιάστατης και ακραίας περιθωριοποίησης των ατόμων με αναπηρία, χρόνιες ή/και σπάνιες παθήσεις και των οικογενειών τους, αποτελεί ύψιστη πολιτική, νομική και ηθική υποχρέωση της Πολιτείας.



Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης



Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή